

(γράφει ο Μάριος Μπίκας)

Το παιδομάζωμα στον καιρό της Τουρκοκρατίας

Ένα από τα σκληρότερα μέτρα που εφάρμοσε η οθωμανική αυτοκρατορία εναντίον των υπηκόων της, κυρίως μετά το 1250 μ. Χ., ήταν και η στρατολογία αγοριών, ηλικίας κειμένης από έξι έως 20 ετών, δηλαδή το παιδομάζωμα (τουρκικά devsirme).

Η στρατολογία

Η στρατολογία των αγοριών, μόνο από τις χριστιανικές οικογένειες, λάβαινε χώρα αρχικά, κάθε πέντε χρόνια και στη συνέχεια μειώθηκε στον ένα. Πάντα ο χρόνος αυτός είχε σχέση με τις ανάγκες της οθωμανικής αυτοκρατορίας.

Ανώτερος αξιωματικός των γενιτσάρων, φέρων μαζί του το σχετικό με την στρατολογία φερμάνι του Σουλτάνου, συνοδεία ενός γραμματέα και άλλων υπαλλήλων, επισκεπτόταν την περιοχή από την οποία επρόκειτο να στρατολογήσουν τα αγόρια. Εκεί οι Κοτζαμπάσηδες, με βάση τους καταλόγους, συγκέντρωναν τους πατεράδες με τα αγόρια τους, ηλικίας από έξι ως είκοσι ετών. Από τα αγόρια αυτά επέλεγαν τα εύσωμα, τα όμορφα και τα εύρωστα, ενώ εξαιρούνταν (1) τα άρρωστα, τα παντρεμένα, τα ανάπηρα και τα μοναχοπαίδια:

Τακτικά όμως ορισμένα αγόρια απέφευγαν το παιδομάζωμα :

- α. Επειδή οι γονείς (2) τους δωροδοκούσαν τους Τούρκους εντεταλμένους ή τους κοτζαμπάσηδες.
- β. Επειδή τα πάντρευαν ακόμα και στην ηλικία των οκτώ ετών.
- γ. Επειδή τα έκρυβαν κυρίως σε φιλικές τούρκικες οικογένειες.

δ. Επειδή μετοικούσαν σε άλλες περιοχές, όπως για την Ήπειρο στις γειτονικές βενετοκρατούμενες.

*Το παιδομάζωμα στον καιρό της Τουρκοκρατίας (φωτό Μηχανή του χρόνου)
Οπλισμένοι γενίτσαροι αρπάζουν μικρά Ελληνόπουλα από τις αγκαλιές των
έντρομων και απεγνωσμένων από τον πόνο και τη θλίψη manάδων τους,
προκειμένου να τα οδηγήσουν στην Κωνσταντινούπολη....*

Σε περιοχές της Ηπείρου την πρώτη Κυριακή, μετά τη στρατολογία των αγοριών, οι γονείς μαυροφορεμένοι πήγαιναν στην εκκλησία, όπου τελούσαν νεκρώσιμη ακολουθία. Σ' αυτήν εκφωνούνταν τα ονόματα των παιδιών, επειδή τα θεωρούσαν νεκρά για το έθνος, αλλά και την ορθοδοξία.

Επίσης πολλές manάδες προσεύχονταν να πάρει τα παιδιά τους ο Θεός, παρά ο Τούρκος στρατολόγος.

Στη Νάουσα το 1705 οι κάτοικοι, αφού αρνήθηκαν να δεχτούν τους Τούρκους στρατολόγους, που θα έπαιρναν τα αγόρια τους, τούς φόνευσαν και στη συνέχεια επαναστάτησαν. Αποτέλεσμα της επανάστασης αυτής ήταν να καταργηθεί εδώ το παιδομάζωμα.

Τα στρατολογημένα Χριστιανόπουλα με ειδική συνοδεία μεταφέρονταν στην Κωνσταντινούπολη, όπου κλείνονταν σε ειδικούς στρατώνες. Εκεί, αφού υποβάλλονταν σε περιτομή, μάθαιναν την τουρκική γλώσσα και εξισλαμίζονταν. Στη συνέχεια, μετά από σκληρή εκπαίδευση 14 περίπου ετών, ανάλογα πάντα με τις ικανότητές τους και τη διάπλαση του σώματος, τα κατέτασσαν στην υπηρεσία του Σουλτάνου, στα τάγματα των γενιτσάρων, στη στελέχωση της οθωμανικής διοίκησης, στις αγροτικές εργασίες ή τα πωλούσαν στις διάφορες αγορές. Περιττό δε να αναφερθεί ότι τα αγόρια αυτά στρέφονταν και εναντίον των γονέων τους, των συγχωριανών τους και των ομοεθνών τους, αφού τούτο αποφάσιζαν οι ανώτεροί του.

Σύμφωνα δε με τον Κων. Παπαρηγόπουλο, ο αριθμός των βιαίως απαχθέντων Χριστιανόπουλων ανήλθε στο ένα εκατομμύριο. Η λαϊκή μούσα τραγούδησε τον πόνο και τη θλίψη των Ηπειρωτών γονιών, σχετικά με το παιδομάζωμα, την αφαιμάξη του ελληνικού λαού, με το παρακάτω τραγούδι (Παν. Αραβαντινού : « Χρονογραφία της Ηπείρου », έκδοση Ηλ. Ρίζου 1856, τόμος πρώτος, σελ. 218, σημ. 1) :

*Ανάθεμά σαι βασιλιά και τρεις ανάθεμά σαι
με το κακό οπόκαμες, με το κακό που κάνεις
στέλνεις, δένεις τους γέροντες και πρώτους τους παπάδες,
να μάσεις παιδομάζωμα, να κάνεις γενιτσάρους.
Κλαίν οι γονέοι τα παιδιά κι οι αδελφές τ' αδέλφια.
Κλαίγω κι εγώ και καίγομαι κι όσο θα ζω θα κλαίγω.
Πέρσι πήραν το γιόκα μου, φέτος τον αδελφό μου.*

Ο Ασλάν πασάς

Ανάμεσα στα Ελληνόπουλα που επιστρατεύτηκαν κατά το παιδομάζωμα του 1580 ήταν και ένα Ελληνόπουλο, γιος χήρας, από το χωριό Μονοδέντρι ή Βίτσα του Ζαγοριού. Το Ελληνόπουλο αυτό, αφού αναδείχτηκε διοικητής των Ιωαννίνων με το όνομα Ασλάν πασάς, έκτισε το 1618 το Ασλάν Τζαμί (3) σε ανάμνηση της νίκης των Τούρκων επί του κινήματος του Μητροπολίτη Λαρίσης και Τρίκης Διονυσίου του Φιλόσοφου.

Ο Ασλάν πασάς επισκέπτεται τη μάνα του.

Ο Ασλάν πασάς, παρά το γεγονός ότι είχαν περάσει πολλά χρόνια από τη μέρα που τον στρατολόγησαν κατά το παιδομάζωμα, δεν είχε ξεχάσει το χωριό του και τη χήρα μάνα του. Για το λόγο αυτόν, αφού μετέβηκε στη γενέτειρά του, μέσα στο σπίτι που γεννήθηκε, συναντήθηκε με τη γριά μάνα του με την οποία είχε τον παρακάτω διάλογο(4):

« – Είχες γιο; και τι ήξερες για την τύχη του; τη ρώτησε ο Ασλάν πασάς.

– Είχα ένα παιδάκι, μα μού το πήραν. Από τότε δεν ξέρω τι γίνικε;

– Θα μπορούσες να το γνωρίσεις, αν το ξανάβλεπες τώρα;

– Πέρασαν πολλά χρόνια από τότε πασά μου. Πώς να το γνωρίσω η δύστυχη; μονάχα ένα σημάδι θα με βοηθούσε.

– Και πού το 'χε το σημάδι το παιδί σου;

– Στο αριστερό πλευρό από κάψιμο. Την ίδια στιγμή ο Ασλάν πασάς τραβάει τα ρούχα και δείχνει στην έκπληκτη γριά ένα τέτοιο σημάδι, που αυτή ανέφερε. Η μάνα κατάλαβε τότε πως ο πασάς ήταν ο γιος της κι αυτός συγκινημένος ρίχτηκε στην αγκαλιά της.

Όμως αυτό δεν βάσταξε πολύ. Ο Ασλάν σε πολύ λίγο ξαναβρίσκει τον εαυτόν του. Είναι πια δεμένος με τη νέα πίστη του και με τη δόξα της εξουσίας. Βγάζει δυο πουγκιά χρυσάφι και τα ρίχνει στα χέρια της μάνας του, λέγοντας :

– Ξαναβρήκες το γιο σου μάνα, μα οι δρόμοι μας χώρισαν πια. Πάρε αυτά για να κάμεις καλά γεράματα και ξέγραψε το παιδί σου. Και μην ζητήσεις να με ξαναδείς .

Βγήκε από το σπίτι, πήρε τη συνοδεία του και τράβηξε για τα Γιάννινα »

Εκθέσεις ξένων διπλωματών.

Στη συνέχεια αναδημοσιεύονται αποσπάσματα από δύο εκθέσεις ξένων διπλωματών στην Κωνσταντινούπολη, που αναφέρονται στο παιδομάζωμα και μάλιστα σε διαφορετικές εποχές :

Α΄. Ζιάγκου Νικόλαου : « Τουρκοκρατούμενη Ήπειρος », Αθήνα 1974, σελ. 22-23 :

« Το 1513 διαβάστηκε στη Γερουσία των Βενετσιάνων έκθεση του πρεσβευτή της Βενετίας στην Κωνσταντινούπολη Βερνάρδου Ναβαγέρου, σχετική με το παιδομάζωμα :

« Δυο από τους υπαρχηγούς των γενιτσάρων πηγαίνουν ο ένας στην Ελλάδα κι ο άλλος στην Ανατολή μ' ένα γραμματικό και με τόσες στολές, όσα άτομα αναγράφει η σουλτανική προσταγή για το παιδομάζωμα. Αυτοί γυρίζουν πόλεις και χωριά, καλώντας τους πρωτόγερους να παρουσιάσουν όλα τα παιδιά ηλικίας δώδεκα έως δεκαπέντε ετών. Από το γονέα που έχει 4 – 5 διαλέγουν το καλύτερο, αλλά και από εκείνον που έχει ένα μόνο τού το παίρνουν. Το ντύνουν αμέσως με μια πουκαμίσα που φτάνει έως τα πόδια, από χοντρό μάλλινο ύφασμα, που φτιάνεται στη Θεσσαλονίκη και στο κεφάλι του φορούν ένα κίτρινο σκούφο, στενόμακρο, με λοφίο πάνω. Τα Χριστιανόπαιδα αυτά τα λεν « αζάμι ογλάν » ή « γιανιτσαρόπουλα ».

Το παιδομάζωμα γίνεται και σ' αυτή ακόμα την Κωνσταντινούπολη. Αφού συμπληρωθεί ο αριθμός που έχει οριστεί απ' το μεγάλο Αυθέντη, τότε οι υπαρχηγοί τα μεταφέρουν και τα παρουσιάζουν στον αγά των γενιτσάρων, κι έπειτα τα φέρνουν και τα παρουσιάζουν μπροστά στο Μεγάλο Αυθέντη, ο οποίος διαλέγει όσα τού αρέσουν και τα κρατεί στο Σεράγι του. Τα υπόλοιπα Χριστιανόπουλα τα περιφέρουν εις τους άλλους μεγιστάνες, παραδίνοντας έπειτα εις τους δυο υπαρχηγούς των γενιτσάρων, που τα μεταφέρουν στην Ανατολή, τα παραδίδουν σε Τούρκους γεωργούς ένα ή δύο, παίρνοντας 25 άσπρα και δώρα για το καθένα.

Εκεί μαθαίνουν την τούρκικη γλώσσα και χρησιμοποιούνται σα σκλάβοι για ένα ως πέντε χρόνια. Μετά τα πέντε χρόνια οι υπαρχηγοί παν στα σπίτια που έδωσαν τα Χριστιανόπουλα κι αν δουν ότι έμαθαν τη γλώσσα τα παίρνουν, αλλιώς τα αφήνουν. Έπειτα τα μεταφέρουν στην Κωνσταντινούπολη, όπου χρησιμοποιούνται σε διάφορες υπηρεσίες στα κυβερνητικά κτίρια, ιδίως σε χαμαλαλίτικες δουλειές, να μεταφέρουν ασβέστη, ξύλα, άμμο κλπ., παίρνοντας μεροδούλι ένα άσπρο. Κατοικούν 25-30 σε κάθε δωμάτιο, έχουν επικεφαλή των ένα μπουλούκμαση κι από τα 30 άσπρα, που εισπράττουν το μήνα, δίνουν τα 25 για συσσίτιο και με τα υπόλοιπα αγοράζουν παπούτσια, γιατί ο Μεγάλος Αυθέντης τους δίνει χάρισμα μόνο την ενδυμασία από μπλε τσόχα της Θεσσαλονίκης και πανί για πουκάμισα... »

Β' .-Η Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, εκδοτική Αθηνών 1974, Τ.Ι., σελ. 63-64 :

« Χαρακτηριστική είναι η περιγραφή του παιδομαζώματος και ειδικότερα της εκπαιδευσεως και των καθηκόντων των γενιτσάρων κατά την περίοδο της

τελευταίας δεκαετίας του 16^{ου} αι., όπως την δίνει ο ακόλουθος της αυστριακής πρεσβείας στην Κωνσταντινούπολη βαρώνος Βρατισλάβ von Mitrovitz :

“ Οι εν λόγω γενίτσαροι, αναφέρει, είναι κατά το πλείστον πρόσωπα εξανδραποδισθέντα, ή τέκνα χριστιανών χωρικών, ζώντων υπό την τουρκική προστασία. Εκατοντάδες τινές των τελευταίων τούτων συναθροίζονται έκαστον τρίτον έτος μετά των αρρένων τέκνων των, ηλικίας οκτώ, εννέα ή δέκα ετών. Επί τόπου υπάρχουν ιατροί κρίνοντες την πνευματική ικανότητα εκάστου παιδίου ατομικώς εκ της προσωπικής του εντυπώσεως και ορίζοντες δι’ οποίαν μέλλουσαν απασχόλησιν είναι προτιμότερον να ετοιμασθεί.

Όσα υπόσχονται περισσότερον αποστέλλονται εις την υπηρεσίαν του Τούρκου αυτοκράτορος, ή δι επομένη σειρά εις την υπηρεσίαν των πασάδων και άλλων επισήμων Τούρκων. Τα δε λοιπά όσα φαίνονται υποσχόμενα μικροτέραν διάνοιαν, πωλούνται προς εν δουκάτον έκαστον, εις Ανατολήν ή Ασίαν εις πάντα θελήσαντα να τα’ αγοράσει.

Φυλάττονται εκεί μέχρι της ορισμένης προθεσμίας, δηλαδή μέχρι της ηλικίας των δέκα οκτώ ετών ή το βραδύτερον είκοσι και ανατρέφονται εις τας στερήσεις, την πείναν, το ψύχος και την ζέστην και τα μεταχειρίζονται ολίγον καλύτερον των σκύλων...

Στην Κωνσταντινούπολη οι γενίτσαροι τάσσονται υπό παλαιούς γενιτσάρους για να μάθουν υπό την διδασκαλία των να σκοπεύουν, να πυροβολούν, να μεταχειρίζονται την σπάθη, να εξακοντίζουν βέλη, να πηδούν χάνδακας και να αναρριχώνται τείχη. Υποχρεούνται να υπακούουν πάσαν διαταγήν των παλαιών γενιτσάρων, να παρασκευάζουν το φαγητό των, να σχίζουν ξύλα και να εκτελούν πάσαν αναγκαία υπηρεσία εφ’ όσον διαρκεί ειρήνη. Όταν βαδίζουν εις τον πόλεμο μετά των παλαιών στρατιωτών, καίτοι έχουν καταγραφεί εις τους καταλόγους, υποχρεούνται εν τούτοις να τους υπηρετούν ακόμη, να ιδρύουν τας σκηνάς και να προσέχουν οπίσω τας καμήλους και ημιόνους τας φορτωμένας τας προμηθείας και τα χρειώδη. Εν περιπτώσει μάχης ή ακροβολισμού βαδίζουν εις την πρωτοπορία και προσπαθούν να υπερβούν αλλήλους εις ανδρεία και καρτερία “ ». ...)

Πότε καταργήθηκε το παιδομάζωμα.

Σύμφωνα με τις διασωθείσες ιστορικές πληροφορίες, κυρίως τα φερ-μάνια, δεν είναι γνωστό το ακριβές έτος που καταργήθηκε το φοβερό αυτό μέτρο, το παιδομάζωμα. Παρά ταύτα όμως γνωρίζουμε ότι το 1705 διακόπηκε στη Νάουσα εξαιτίας της γενομένης εκεί επανάστασης, χωρίς να είναι γνωστό αν τα επόμενα χρόνια επαναλήφθηκε.

Γιατί όμως καταργήθηκε; Η κατάργησή του, όπως υποστηρίζεται, αποφασίστηκε εξαιτίας των έντονων διαμαρτυριών, που έλαβαν χώρα από τουρκικές οικογένειες, με το επιχείρημα ότι με το παιδομάζωμα τα αγόρια τους μειονεκτούσαν έναντι των Χριστιανόπουλων.

---

(1). Σύμφωνα δε με ιστορικές μαρτυρίες, από το παιδομάζωμα εξαιρούνταν οι Εβραίοι, οι Αρμένιοι και οι Ρωμά.

(2). Φιρμάνι της 29^{ης} Μαρτίου 1601 : « ... Όταν τις εκ των απίστων γονέων ή άλλος τις αντιστή εις την παράδοσιν του γενιτσάρου υιού του, θα απαγχονίζεται ευθύς εις το κατώφλιον της θύρας του , του αίματός του θεωρουμένου άνευ αξίας. » (Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, εκδοτική Αθηνών 1974, Τ.Ι., σελ. 60

(3). Στο Τζαμί του Ασλαν πασά, σήμερα (2021) στεγάζεται το Δημοτικό Εθνογραφικό Μουσείο των Ιωαννίνων

(4). Πηγή : Ιωάννη Νικολαΐδη : « Περί της καταγωγής του Ασλάν Πασά »